

t ö r t é n e l e m p e d a g ó g i a i
FÜZETEK

20.

BUDAPEST. 2005

A Magyar Történelmi Társulat
Tanári Tagozata
és az Eötvös Loránd Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kara kiadványa

Sorozatszerkesztő :
SZABOLCS OTTÓ

Ez a szám a Nemzeti Tankönyvkiadó Rt.
támogatásával jelent meg

ISSN 1417-7498

A kiadásért felel Magasi András országos titkár

Készült a Gyomai Kner Nyomda Zrt.-ben
Felelős vezető : Papp Lajos vezérigazgató
Tel.: 66/386-211, E-mail: knernyomda@gyomaikner.hu

Tartalom

Jelen és jövő

- Katona András:* A komplex tananyagok tanításának és a fejlesztett módszerek alkalmazásának lehetőségei a humán tárgyak szempontjából5
Megemlékezés Dr. Czúth Béláné Lux Valériáról.....28

Célok és tapasztalatok

- Erdeiné Papp Éva:* Az iskolai munkamegosztás a környezetvédelmi nevelésben.....29
Csizmadia Péterné: Az iskolai munkamegosztás a környezeti nevelésben35
Tyavoda Julianna: Az iskolai munkamegosztás a környezetvédelmi nevelésben, különös tekintettel az ember és társadalom múltjára és jövőjére.....41
Milovits Ágnes: Az egyén szerepváltozásai a társadalmi-politikai szerveződésben.....48

A történelemtanítás történetéből I

Szabolcs Ottó: A történelemtanítás rövid históriája I. ... 55

Szemle

Forrásközpontú történelem - tevékenységközpontú történelemtanítás (<i>Kaposi József-Száray Miklós</i>)	77
Könyv a holokauszt 60. évfordulójára (<i>Sz. O.</i>).....	82
Hosszú Gyula-Szegesi Márta Ókor című tankönyvéről (<i>Porcsalmy János</i>).....	86
Egy érdekes, magát sporttörténetinek valló könyvről (<i>Sz. O.</i>).....	88

Horizont

Szamborovszkyné Nagy Ibolya (Kárpátalja):

Európa felszabadítása.....	91
<i>Dr. Erdős József (Vajdaság): Az 1944-45. évi atrocitások időterjedelme és helyzetképe</i>	96

Horizont

SZAMBOROVSKYKYNÉ NAGY IBOLYA

Európa felszabadítása

A fenti címmel rendezte meg országos konferenciáját a Magyar Történelmi Társulat Tanári Tagozata és az ELTE Bölcsészettudományi Kara 2005. április 23-án a Hadtörténeti Múzeum Dísztermében. Témája, a címből sejtethetően, a II. világháború és annak egyes aspektusai voltak. Főleg középiskolai történelemtanárokat vártak, ám rajtuk kívül más érdeklődőket is vonzott az aktuális rendezvény. A Díszterem zsúfolásig megtelt, a rendezőknek még pótshékeket is kellett berakniuk.

A házigazda szerepében Veszprémi László alezredes mondta el a megnyitó üdvözlőszavait, melyben a jelenlévőket egyben meghívta a Hadtörténeti Múzeum május 6-án nyíló, kiállítással egybekötött konferenciájára, mely *„Magyarország katonai részvétele és szerepe a második világháborúban”* címmel kerül megrendezésre. Az alezredes megjegyezte, egyetért Brecht kijelentésével, miszerint *„szegény az a nép, amelynek hátsókre van szüksége”*, mivel az adott témát csak a megfelelő távolságtartással lehet és érdemes kutatni.

Ezután Szabolcs Ottó vette át a szót, aki a Magyar Történelmi Társulat Tanári Tagozata és az ELTE Bölcsészettudományi Kara, vagyis a rendező (k) nevében köszöntötte az összegyűlteket, s jelezte, az előadók nem egy központi koncepció szerint voltak felkérve, hanem mindenki azt mondja majd el, amit a témáról gondol, jónak lát.

Az első előadó Székely Gábor történész volt, aki *A II. világháború Európája* címmel jól felépített előadását a 11. világháború 55. évfordulójára, Washingtonban rendezett konferencia határozatainak állításaival kezdte, ahol a főleg német és amerikai történészek többségében negatív ítéleteket mondtak az eseményről. Ezeket a negatív ítéleteket felsorolva az előadó részletesen vezette végig a hallgatóságot az I. világháború végétől a második kiterjesztésig lezajlott események során. A revízióknak, melyek a 20. század elején a francia-német ellentét gyökere volt, semmi értelme nem volt, illetve az események nem determináltak a náci párt hatalomra jutásához - mondta a kutató —, hiszen a történelemtudomány nem tudja a fenti állítást minden kétséget kizáró módon bizonyítani. Volt Versailles-nak pozitív oldala is, amiről a magyar történelemoktatás gyakran hallgat - mondta mégpedig: *a) 1932-re a jóvátétel ügyét eltörlik, b) Németország viszályszakapja szuverenitását területei fölött, c) a területi revíziók nem lehetetlenek, hiszen a szerződés megenged formát használnak, d) a világgazdasági válság Európában főleg pénzügyi maradt és viszonylag gyorsan folyt le. Utóbbi két állítás az amerikaiaktól származik. Ami pedig a felszabadulás és/vagy megszállás vitát érinti, az igencsak provinciális jellegű - állapítja meg az előadó-, mivel Lengyelország ugyancsak felszabadulásként értékeli az 1944—*

1945-ös eseményeket, pedig nem volt jobb helyzetben, mint Magyarország. Ausztria pedig, aki Magyarországgal együtt „utolsó csatlós” volt, a „felszabadulástól a szabadságig” formulát használja az eseményekre.

Krausz Tamás személyében is a téma szakavatott kutatója lépett az emelvényre, aki *Er szak és érték a II. világháborúban* címmel tartotta meg vitaindító előadását. Rögtön az elején ismertette, hogy négy kérdés köré szeretné csoportosítani gondolatait: 1. a háború jellegének problémája; 2. a Vörös Hadsereg történelmi szerepének problémája; 3. a Wermacht és 4. a holokauszt megítélése. Azután sorra vette a kérdéseket. Az elsőre az volt a válasza, hogy ez a háború egyértelműen rabló jellegű volt, Németország nemcsak egyes népeket veszélyeztetett, hanem az egész világot.

A Vörös Hadsereg szerepét pedig nem lehet sem lebecsülni, sem túlértékelni, mivel a tény tény marad - a Szovjetunió egyedül több katonát veszített, mint a többiek együttvéve, illetve a Wermacht állományának 93%-át a keleti fronton semmisítették meg. Ez történelmi tény, amit amerikai és német történészek állapítottak meg, s ami a szovjet hadsereg teljesítményét bizonyítja. Az pedig, hogy Budapestet bevették, Prágát pedig felszabadították, egyedül attól függött, hogy Magyarország megtámadta a Szovjetuniót, míg Csehszlovákia nem. Ez katonai szempont és nem érzelmek kérdése.

A Wermacht semmivel sem volt jobb vagy humánusabb, mint a szovjet hadsereg, hisz Vjazma közelében hat-száz ezer szovjet hadifoglyot pusztított el, s szinte senki nem volt, aki tiltakozott volna ellene. A német hadsereg más céllal ment a Szovjetunióba, mint Nyugat-Európába.

Utóbbi helyen nem akarta kiirtani a polgári lakosságot, s így ott nem is szenvedtek annyit, mint a Szovjetunióban. Ez is tény - állítja az el adó.

A holokauszt gyilkos gépezete a Szovjetunió megtámasztásával vette kezdetét, mivel addig csak faji megkülönböztetést végeztek a németek, fizikális megsemmisítés nem folyt.

Krausz professzor megállapításai után heves vita bontakozott ki több hallgató és az el adó között, többek közt a holokauszt kezdetéről, a német és szovjet katonák viselkedéséről.

Kondorosi Ferenc *A jogok és értékek eróziója* címmel megtartott előadása a nemzetközi jog által a háborút és a hozzá kapcsolódó fogalmakat, viselkedéseket járta körül, szigorúan a jogász szemszögéből nézve azokat. Precíz és pontos megfogalmazások hangzottak el a háború, a háborús konfliktus, a terrorizmus fogalmainak jogi oldaláról. Ismertette a hágai jog előírásait a háborús konfliktusok esetére, az ad hoc büntető bíróságok létrejöttét és a nemzetközi büntető törvényszék létrehozását. Így jutott el a jelenkor legproblémásabb nemzetközi dilemmájához, a terrorista fogalmához. Velük szemben a háborús jogot vagy a polgári büntető jogot kell alkalmazni? Katona-e vagy civil az illető? A 21. századra ez a kérdés maga után vonta a nemzetközi jog erózióját. Végül megállapította, hogy a nemzetközi jognak a civilizációk közötti közös nevező kell megjelennie, ez a legfontosabb feladata.

Vargyai Gyula *A magyar katonai vezetés a II. világháborúban* címmel tartotta meg előadását. Megállapítása szerint a katonai vezetésként 1919-1920-ban kiveszik a magyar kormány fennhatósága alól, a kormányzó, Horthy

Miklós kezébe adják, s t le várják annak a politikával való integrációját. Ám ez nem történt meg, mivel a katonai és politikai vezetés az 1940-es év második feléig szinte egymástól függetlenül létezett, s az el adó csak ezután véli felfedezni azok összekapcsolódását. Magyarország német megszállása kapcsán azt fejtegette, hogy ha egy ország területén idegen csapatok vannak, az nem jelenti feltétlenül annak megszállását.

A konferencia utolsó el adója Szabolcs Ottó volt, aki nek *A II. világháború iskolai tanítása* cím el adását kéziratban is megkapták a résztvev k. Ezen túlmen en megosztotta a hallgatósággal néhány gondolatát a témáról. Szerinte túl sok tényanyagot tanítanak II. világháborúról, de a lényeg mindig kimarad, hisz a szorító órakeret csak atomizált formában engedi az anyag átadását. A konferencia címadó témájához hozzászólva megjegyezte, a háború megnyerése a szövetségesek részér l lehet, hogy most törvényszer nek látszik, de akkor nem ezt gondolták. Ezzel arra utalt az el adó, hogy az iskolai történelem-tanításban nem azt kell oktatni, amit most tudunk és látunk, hanem a tényeket.

A fentieket lezárva, összegzésképpen elmondható, hogy egy igen tartalmas és a konferencia témáját sokoldalúan megvilágító, körbejáró rendezvényen vehettek részt az érdekl d k. Csak üdvözölni tudjuk az ilyen kezdeményezéseket. Lehetne bel lük több is!